

6. Perelik vydiv sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh spetsialnoston, za yakymy prysvoiuietsia kvalifikatsiia sudovoho eksperta fakhivtsiam naukovo-doslidnykh ustanov sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytzii Ukrainy [List of types of forensic examinations and expert specialties for which the qualification of forensic expert is assigned to specialists of research institutions of forensic examinations of the Ministry of Justice of Ukraine]. Dodatok do Polozhennia pro Tsentralnu ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy ta atestatsiui sudovykh ekspertiv (punkt 3 rozdlu IV), zatv. Nakazom Ministerstva yustytzii Ukrainy 03.03.2015 № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> [in Ukrainian].
7. Perelik vydiv sudovoi ekspertyz ty ta ekspertnykh spetsialnoston, za yakymy prysvoiuietsia kvalifikatsiia sudovoho eksperta v Ekspertnii sluzhbi MVS [List of types of forensic examination and expert specialties for which the qualification of a forensic expert in the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs is assigned]. Dodatok 2 do Polozhennia pro Ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu MVS ta poriadok provedennia atestatsii sudovykh ekspertiv Ekspertnoi sluzhby MVS (pidpunkty 1, 2 punktu 4 hlavy 1 rozdlu II), zatv. Nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy 21 veresnia 2020 roku № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#n2> [in Ukrainian].
8. Perepichka O.I. Otsinka vysnovku eksperta: informatsiino-zmistovyi aspekt [Evaluation of the expert's opinion: information and content aspect]. *Yevropeiski perspektvy*. 2013. № 8. pp. 70–75. [in Ukrainian].
9. Stepaniuk R.L. Deiaki pytannia vykorystannia spetsialnykh znan dlia vyrishennia zavdan oriantuiuchoho kharakteru na stadii dosudovoho rozsliduvannia [Some issues of using special knowledge to solve orientation problems at the stage of pre-trial investigation]. *Aktualni problemy kryminalistychnoho ta ekspertnoho zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv ta sudu v Ukraini* : tezy dop. uchasnykh nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 28 trav. 2021 r.). Kh. : NDI PPSN, 2021. pp. 19–20. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.6>

HISTORIA ROZWOJU ADMINISTRACYJNOPRAWNYCH REGULACJI WYBORU NA STANOWISKO POLICJANTA NA UKRAINIE

Dmytro Beresten

*aspirant Katedry Działalności Administracyjnej
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-7124-469X
e-mail: Dmytro_Beresten@ukr.net*

Adnotacja. Celem artykułu jest przeprowadzenie dogłębnej analizy prac naukowych w celu wyeliminowania jednostronności wyświetlenia wydarzeń historycznych oraz analizy źródeł prawnych, rozwoju i kształtowania się podstaw wyboru administracyjnoprawnego w naszym kraju. W artykule omówiono historyczne aspekty powstawania i rozwoju administracyjnych i prawnych podstaw wyboru na stanowisko policjanta jednostek organów ścigania Ukrainy. Przeanalizowano główne etapy rozwoju historycznego, podkreślono okresy i podsumowano główne różnice w regulacjach administracyjnoprawnych dotyczących wyboru na stanowisko policjanta w różnych czasach.

Słowa kluczowe: milicja, policja, służba, selekcja zawodową, rozwój, historia powstania.

HISTORY OF DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF SELECTION FOR THE POSITION OF POLICE OFFICER IN UKRAINE

Dmytro Beresten

*Graduate Student of the Department of Administrative activity
National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-7124-469X
e-mail: Dmytro_Beresten@ukr.net*

Abstract. The purpose of the article is to conduct an in-depth analysis of scientific works in order to eliminate the one-sided coverage of historical events and analysis of legal sources, development and formation of the principles of administrative and legal selection in our country. The article considers the historical aspects

of the formation and development of administrative and legal principles of selection for the position of police units of law enforcement agencies of Ukraine. The main stages of historical development are analyzed, the periods are singled out and the main differences of administrative and legal regulation of selection for the position of a police officer at different times are generalized.

Key words: militia, police, service, professional selection, development, history of formation.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОБОРУ НА ПОСАДУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УКРАЇНІ

Дмитро Берестень

*аспірант кафедри адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-7124-469X

e-mail: Dmytro_Beresten@ukr.net

Анотація. Метою статті є проведення глибокого аналізу наукових робіт з тим, щоб усунути однобічність висвітлення історичних подій та аналіз правових джерел, розвитку та становлення засад адміністративно-правового добору в нашій державі. У статті розглянуто історичні аспекти становлення та розвитку адміністративно-правових засад добору на посаду поліцейського підрозділів правоохоронних органів України. Проаналізовано основні етапи історичного розвитку, виокремлено періоди та узагальнено основні відмінності адміністративно-правового регулювання добору на посаду поліцейського в різні часи.

Ключові слова: міліція, поліція, служба, професійний добір, розвиток, історія становлення.

Постановка проблеми. Створення та розвиток правової держави і громадянського суспільства вимагає імплементації в якості одного з важливих напрямків розвитку радикального оновлення і зміцнення правових засад суспільного життя.

Становлення та розвиток адміністративно-правових засад добору на посаду поліцейського підрозділів правоохоронних органів України пройшло досить тривалий та складний історичний шлях, який продовжується й зараз, базуючись на здобутках минулого та вимогах й очікуваннях майбутнього. При цьому в процесі сучасного реформування адміністративно-правових засад добору на посаду поліцейського до підрозділів правоохоронних органів на шляху гармонізації вітчизняного кримінального процесуального законодавства з європейськими нормами та стандартами не викликає сумнівів доцільність історико-правового аналізу становлення та розвитку стану адміністративно-правових засад добору на посаду поліцейського підрозділів правоохоронних органів України, потреба у якому має місце на всіх стадіях здійснення реформи для забезпечення успішного досягнення її цілей та виконання завдань.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Слід зазначити, що значну теоретичну основу дослідження історії становлення правоохоронних органів на різних етапах було покладено вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Алєнін, О.М. Бандурка, В.І. Галаган, В.Г. Гончаренко, В.Д. Гвоздецький, В.С. Зеленецький, М.Ч. Когамов, А.Ф. Коні, В.А. Короткий, І.В. Крицак, П.П. Михайленко, М.А. Погорецький, О.О. Полішук, Г.І. Прокопенко, Б.В. Романюк, Ю.І. Римаренко, О.Ю. Татаров, В.М. Тертишник, І.Т. Тарасов, Л.Д. Удалова, І.Б. Усенко, І.Я. Фойницький, Н.М. Цитович, С.С. Чернявський, В.М. Чисніков, Ю.С. Шемшученко тощо. Однак, незважаючи на значний науковий доробок з даного питання, з плином часу історико-правовий аналіз потребує свого продовження й актуалізації, тому проблема становлення та розвитку адміністративно-правових засад добору на посаду поліцейського підрозділів правоохоронних органів України потребує подальшого наукового дослідження.

Метою статті є проведення глибокого аналізу наукових робіт з тим, щоб усунути однобічність висвітлення історичних подій та аналіз правових джерел, розвитку та становлення засад адміністративно-правового добору в нашій державі.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що будь-яке суспільство є результатом попереднього історичного розвитку, точкою перетину різномірних, а часто і суперечливих тенденцій, що йдуть із минулого через сьогодення в майбутнє (Ивин, 2005: 59). Тому жодне реформування не принесе позитивних результатів без врахування та дослідження історії об'єкта реформування, етапів та умов його розвитку (Кульчицький, Тищик, 2001: 7).

Як слушно зазначає О.Ю. Татаров, науковий підхід як до реформування правової системи в цілому, так і при визначенні шляхів удосконалення процедури досудового провадження, передбачає звернення до історичного минулого в контексті аналізу основних етапів становлення та розвитку цього правового інституту (Татаров, Чернявський, 2013: 11), що в підсумку підтверджує актуальність обраної проблематики дослідження.

Перш за все слід розуміти те, що для об'єктивного висвітлення історичних етапів становлення проведення добору до правоохоронних органів варто з'ясувати питання, що стосуються стану розробки в інших галузях суспільних наук наукових методів психолого-педагогічного та медично-біологічного відбору, а також формування соціально-економічних відносин одноособового чи колегіального відбору кандидата на посаду (Гарбузюк, 2015).

В Україні, так само як і в інших країнах, історично процедура добору кадрів, вимоги, що висуваються до кандидатів на службу в поліцію, коректувалися з урахуванням поступово змінюваних економічних, політичних, соціальних умов.

Звертаючись до історичного екскурсу доцільно зазначити, що передвісником медичного огляду пов'язується нами з науковим інтересом до професійних захворювань ще часів Аристотеля та Лукреція, які вказали на випадки важких захворювань робітників срібних рудників, Овідія та Плутарха, що проаналізували ранню смертність металургів та кожівників, Гіппократа, у його праці щодо високої смертності гірників, де відмічалось шкідливість свинцевого пилу та наведено клінічну картину свинцевих кольок, Агріколи, яким описані професійні хвороби гірників, Б. Ромацині, яким систематизовано 50 професійних хвороб шахтарів, ковалів та інших ремісників, тощо (Соловьева, 2014: 9).

На початку XIX ст. більш гостро постала проблема формування правоохоронних органів, а тому процес підготовки працівників перейшов на якісно вищий рівень. Так, у спробі сформувати найбільш необхідні якості, якими повинен володіти поліцейський відомий американський психолог Льюїс Термен відмітив, що для роботи в поліції не потрібен високий рівень інтелекту. Достатньо мати середній рівень інтелектуального розвитку, але бути наділеним доброчесністю, добре знати правила та мову вулиці (Котенев, 2014: 117).

Продовжуючи формування інституту професійного відбору слід зазначити, що освітні установи зародилися в Російській імперії на відміну від Західної Європи з ініціативи держави, і з перших днів існування перебували під пильною увагою держави. Тенденція ця значно посилювалася в зв'язку зі створенням в один день з Міністерством внутрішніх справ Російської Імперії Міністерства народної освіти. Указом від 28 січня 1724 р держава визначала перелік необхідних йому наук: 1) математичні; 2) фізичні; 3) гуманіора (гуманітарні), історія, право (Борисов, Колодкин, 1994: 12).

Поряд з розширенням обсягу дисциплін, що вивчаються посилювалися контрольні функції держави за юридичною освітою і підготовкою кадрів чиновництва: відповідно до Указу від 6 серпня 1809 р закінчення університету ставало обов'язковою умовою для отримання чинів від 8-го по 5-ий клас – від колезького асесора (майора) до статського радника (полковника).

Важливим елементом кадрової політики радянської України був облік освітнього рівня, виду навчального закладу і навіть успішності при навчанні чи просуванні в званні, а отже, і призначення на посади, тому що звання завжди мали відповідати посаді.

Право завжди пов'язане з суспільним життям людини оскільки, право, як елемент суспільного життя розвивається разом із суспільством, будучи йому притаманним. Людина є носієм і основним споживачем його приписів (норм), а її інтереси і потреби – джерелом змісту правил поведінки людей в суспільстві.

В контексті зазначеного вище, розглянемо історичні передумови виникнення та становлення правового інституту добору в поліцію у нероздільному зв'язку з історією становлення та розвитку української держави.

Дослідження історії становлення інституту добору в поліцію дає змогу проаналізувати його розвиток у сфері суспільного розвитку та виокремити наступні періоди:

1. Період звичаєвого права;
2. Період українського середньовіччя, період козацтва та розвитку Запорозької Січі, імперський період;
3. Радянський період;
4. Період розвитку України як незалежної, правової держави.

Слід відмітити, що до питання здійснення добору до поліції (підрозділів з охорони правопорядку) ми підходимо умовно, оскільки у різні історичні періоди поліцейські функції виконували неоднакові угруповання, утворення чи підрозділи поліції (схожих за своєю сутністю), які не зовсім збігаються із сучасними органами правопорядку.

Отже, розглядаючи перший етап, слід відмітити, що перші законодавчі акти як письмові, систематизовані зведення норм поведінки та заборон склалися на підставі загально-прийнятих норм моралі та звичаїв, формалізованих і закріплених в законах. Джерела архаїчного права вирізнялися своєю примітивністю.

Здійснивши аналіз культурних цінностей первісних племен та общинних утворень, можна стверджувати, що в додержавний період у зародкових формах існували елементи інституту правоохоронних органів, оскільки додержання первісних звичаєвих норм, різного роду табу (заборон) було аксіомою для всіх членів роду та племені. Порушення чи нехтування встановлених правил поведінки призводило до засудження та покарання порушників віри та звичаїв. Так, у первісну епоху розвитку людства учинялися діяння, які нині кваліфікуються як злочини. Діяння, розшук особи, яка його вчинила, та її покарання у прямому й переносному розумінні повсякчас супроводжували життєдіяльність будь-якого суспільства. Тому цілком логічним є твердження про існування прототипів сучасних правоохоронних органів у додержавному суспільстві.

Так, наприклад, одним із елементів управління, що складалася із числа повноправних вільних громадян у давньогрецьких містах-державках, були виборні колегії – магістратури, або посадові особи – магістрати. Серед них відома магістратура номофілаків, що наглядали за дотриманням законів, державними органами та окремими чиновниками з метою попередження протизаконних дій, продіків, які надавали юридичні консультації, а в деяких випадках могли представляти сторони у суді й, можливо, здійснювали нагляд за дотриманням законності в процесі. Певні поліцейські функції з дотримання порядку на ринках та шляхах перебували у віданні колегій відповідно агораномів та астиномів. У херсонеських написах неодноразово

згадуються даміурги. На працівників, що входили до складу цієї колегії покладалися функції з охорони державного ладу (Гавриленко, 2011: 25–26).

Наступний період розпочав етап якісно нового підходу до становлення інституту добору, оскільки він охоплює період українського середньовіччя, період козацтва та розвитку Запорозької Січі, а також імперський період. В цей період створюються такі важливі джерела права Київської Русі як Руська Правда, Повчання Володимира Мономаха та ін. Дані документи дають можливість зрозуміти, що на початку формування держави, апарату поліції як такого не існувало, а подібні функції виконував князь або його оточення – воєначальники (тисяцькі, соцькі, десятицькі), мечники, вірники, старости, тіуни та інші, кожний із яких ставав на посаду своїм шляхом з вільних людей та виконував фіскальні, судочинні, митні, охоронювані, розшукові чи інші подібні функції (Гарбузюк, 2016: 22).

Варто зазначити, що до середини XVIII ст. незважаючи на заходи, що вживались владою, в багатьох регіонах країни спеціалізовані поліцейські органи були відсутні (сільської поліції не було взагалі). Існувала практика залучення до поліцейської служби офіцерів і солдатів міських гарнізонів. Ситуація, що склалася в правоохоронних органах, не відповідала вимогам того часу.

Поліцейські кадри в XVIII ст. готувалися в основному в стінах кадетських корпусів. Далеко не всі випускники розглядали перспективу свого становлення в ролі професійних поліцейських, як найбільш престижну. В той час більш привабливою була військова служба (шана, високу матеріальну винагороду, більш широкі можливості кар'єрного росту). На наступному ступені знаходилася громадянська адміністративно-управлінська діяльність. В силу цього до керівництва поліцейськими органами в той час нерідко приходили особи, відторгнуті армією і управлінськими структурами (порушники, ледарі та ін.), або ж заслужені, досвідчені, які користуються авторитетом за минулі подвиги інваліди (офіцери, які не здатні до продовження служби внаслідок поранення або хвороби, що вийшли у відставку після досягнення граничного віку і т.д.) (Положение о рабоче-крестьянской милиции, 1931).

У період правління імператриці Катерини II стали формуватися основні вимоги добору до кадрового складу поліції, порядку комплектування знову заснованих посад, які отримали відповідну правову регламентацію в Статуті благочиння або поліцейському (1782 р.). За Статутом керівний склад Управи благочиння повинен був володіти певними професійними і моральними якостями: здоровим глуздом, доброю волею у здійсненні дорученого, людяністю, вірністю службі імператора, ретельністю до загального добра, старанністю до займаної посади, чесністю і безкорисливістю. При призначенні на посаду чиновник, який найбільш повно відповідав зазначеним вимогам, мав переважачі позиції при прийнятті на посаду.

Вже у 20-х – 30-х рр. XIX ст. відбулася докорінна переорієнтація державної політики в галузі здійснення підготовки кадрів для державного апарату (а така підготовка проводилася з юридичним спрямуванням), в результаті якої державне замовлення було переорієнтовано з морально-політичної освіти на широкий філософський основі засвоєння римського права та зарубіжного законодавства на вузько професійну підготовку кадрів, необхідних державі. Цьому сприяло видання в 1833 році п'ятнадцяти томів Зводу Законів Російської Імперії (в Росії з'явилося систематизоване законодавство).

Ліберальна епоха царювання Олександра II та проведення успішної реформи 1864 р. спричинили необхідність збільшення обсягу викладаються правознавців дисциплін, тобто твердження нового освітнього стандарту. Він містився в новому Загальних статуті університетів 1863 р.

Таким чином, юридична освіта ставала більш наближеною за змістом до характеру державної служби та її практичних потреб.

Варто відмітити для початку XIX ст. характерним був швидкий розвиток і ускладнення суспільних відносин. З'являлися нові навчальні заклади, в тому числі університети, підвищувалася грамотність населення. У суспільстві обговорювалися можливі зміни в соціально-політичному устрої країни, критикувалися недоліки, зловживання з боку влади, в тому числі і поліції. Населення виражало невдоволення щодо діяльності рядових поліцейських і квартальних наглядачів, в основному колишніх нижніх чиновників, які дослужилися до цієї посади.

Структура і система поліцейського апарату в великих містах радянської України другої половини XIX ст. були досить усталеними. Разом з тим була нагальна потреба вдосконалення патрульно-постової служби в громадських місцях, в зв'язку з чим у багатьох містах збільшувалося число так званих поліцейських будок – стаціонарних постів, на яких чергували поліцейські.

До кандидату на службу в міській поліції пред'являлися наступні вимоги: ... мати благовидну зовнішність, міцна статура, відмінне здоров'я, гостроту зору, чисту мову, зріст не нижче 2 аршин 6,5 вершків (171 см), вік не молодше 25 років, які відслужили військову службу і знаходяться в запасі армії, сумлінну поведінку, кмітливість і спритність.

Після Лютневої революції 1917 року в Росії царська поліція була ліквідована. Була проголошена її заміна народною міліцією. Змінилися вимоги до кандидатів на службу і процес підбору кадрів.

Правова основа організації та діяльності міліції була створена постановами Тимчасового Уряду Про затвердження міліції і Тимчасовим положенням про міліцію, виданими в квітні 1917 року. Після Жовтневої революції II Всеросійський з'їзд Рад нормативно закріпив утворення Радянської держави і затвердив ліквідацію Тимчасового Уряду і його органів, в тому числі і органів міліції (Гавриленко, Логвиненко, Новікова, 2015).

Разом з тим, Народний комісаріат внутрішніх справ видав 10 листопада 1917 року Декрет Про робочу міліцію, в якому йшлося про те, що всі Ради робітничих і солдатських депутатів засновують робочу міліцію, яка знаходиться цілком і виключно у віданні Рад робітничих і солдатських депутатів. Ця постанова стала юридичною основою створення радянської міліції.

До квітня 1918 року міжнародні та внутрішньополітичні реалії переконали партійне керівництво Радянської Росії в необхідності виділення міліції в якості постійного штату осіб, які виконують спеціальні функції, розмежування функцій армії і правоохоронних органів (Демин, 2001: 54).

25 травня 1931 року Радою народних комісарів СРСР було прийнято Положення про робітничо-селянську міліцію (Положение о рабоче-крестьянской милиции, 1931), відповідно до якого начальники головних управлінь міліції союзних республік на основі даного Положення та інших діючих законів затверджували статuti про службу в робітничо-селянській міліції. Таким чином, встановлювався порядок, при якому вимоги до кандидатів на службу в міліцію встановлювалися у відомчих нормативно-правових актах самої міліції. Як видно, сталося значне зниження рівня правового регулювання служби в міліції. Скажімо, в РРФСР раніше діяло Положення про службу в робітничо-селянській міліції, затверджене Декретом ВЦВК і РНК РРФСР від 28 вересня 1925 року, тобто, по суті, законодавчим актом того періоду. Положення про робітничо-селянської міліції 1931 року створив правові умови, коли вимоги до вступників на службу в міліцію могли відрізнятися один від одного в залежності від того, в який з союзних республік СРСР вони затверджувалися.

Аналіз вітчизняного дореволюційного законодавства і законодавства радянського періоду у сфері добору кадрів поліції (органів внутрішніх справ) дозволяє констатувати, що в нормативних правових актах, в основному, закріплювалися тільки вимоги до кандидатів на службу в органи внутрішніх справ, тоді як процес відбору кандидатів, його принципи і основи нормативно врегульовані не були. Доводиться визнати, що в повній мірі змінити дану ситуацію не вдасться і сьогодні. У даній роботі запропоновані деякі шляхи вирішення означеної проблеми.

Висновки. Таким чином, аналіз вітчизняного дореволюційного законодавства і законодавства радянського періоду у сфері добору кадрів поліції (органів внутрішніх справ) дозволяє констатувати, що в нормативних правових актах, в основному, закріплювалися тільки вимоги до кандидатів на службу в органи внутрішніх справ, тоді як процес відбору кандидатів, його принципи і основи нормативно врегульовані не були. Доводиться визнати, що в повній мірі змінити дану ситуацію не вдасться і сьогодні. Здійснюючи дослідження адміністративно-правових засад інституту добору в період здобуття незалежності і по сьогоднішній день, слід відмітити, що відбувається активне впровадження міжнародних норм, підвищення рівня забезпечення добору з нормативного та нормативно-правового забезпечення, поряд з використанням поліграфа, ведення нових стандартів державної служби та ін.

Список використаних джерел:

1. Борисов А.В. Становление и развитие юридического образования в дореволюционной России / А.В. Борисов, Л.М. Колодкин – М. : Академия МВД РФ, 1994. – С. 12–13.
2. Гавриленко О.А. Історія держави і права України. Стародавня доба : навч. посібник / О.А. Гавриленко – Харків : ХНУ ВС, 2011. – 64 с.
3. Гавриленко О.А. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум : навч. посібник / О.А. Гавриленко, І.А. Логвиненко, Л.В. Новікова – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – 346 с.
4. Гарбузюк К.Г. Адміністративно-правове забезпечення відбору кандидатів на службу в Національну поліцію: автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К.Г. Гарбузюк – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 268 с.
5. Гарбузюк К.Г. Адміністративно-правове гарантування відбору на службу до Національної поліції України / К.Г. Гарбузюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 3–2. Том 4. – С. 132–136.
6. Демин А.А. Очерки истории органов внутренних дел Российского государства / А.А. Демин. – Екатеринбург: Издательство Уральского юридического института МВД России, 2001. – С. 17–18.
7. Ивин А.А. Основы социальной философии : учеб. пособие для вузов / А.А. Ивин. – М. : Высшая школа, 2005. – 440 с.
8. Котенев И.О. Концептуальные основы развития ведомственного профессионального психологического отбора / И.О. Котенев // Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2014. – № 1(56). – С. 117–121.
9. Кульчицький В.С. Історія держави і права України : навч. посіб. / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик. – Київ : Атіка, 2001. 429 с.
10. Положение о рабоче-крестьянской милиции : постановление СНК СССР от 25 мая 1931 № 390 // СЗ СССР. – 1931. – № 33. – Ст. 247.
11. Соловьева Е.А. Методические аспекты мониторинга социально-экономических факторов развития услуг медицинских осмотров в сфере здравоохранения : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами» / Е.А. Соловьева. – Кисловодск: Кисловодский институт экономики и права, 2014. – 28 с.
12. Татаров О.Ю. Досвід Грузії щодо реалізації нового кримінального процесуального законодавства в діяльності органів внутрішніх справ / О.Ю. Татаров, С.С. Чернявський // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 390–400.

References:

1. Borisov, A.V. & Kolodkin, L.M. (1994). *Stanovlenie i razvitie iuridicheskogo obrazovaniia v dorevoliucionnoi Rossii [Formation and development of legal education in pre-revolutionary Russia]*. Moscow : Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation, [in Russian].
2. Havrylenko, O.A. (2011) *Istoriia derzhavy i prava Ukrainy. Starodavnia doba : navch. posibnyk [History of the state and law of Ukraine. Ancient times: textbook]*. Kharkiv KhNU VS [in Ukrainian].
3. Havrylenko, O.A., Lohvynenko, I.A. & Novikova, L.V. (2015) *Istoriia derzhavy i prava Ukrainy: khrestomatiia – praktykum: navch. posibnyk [History of the state and law of Ukraine: reading book – workshop: textbook]*. Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University [in Ukrainian].
4. Harbuziuk, K.H. (2016). Administratyvno-pravove zabezpechennia vidboru kandydativ na sluzhbu v Natsionalnu politziiu [Administrative and legal support for the selection of candidates for service in the National Police]. *Candidate's thesis*. Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
5. Harbuziuk, K.H. (2015). Administratyvno-pravove harantuvannia vidboru na sluzhbu do Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal guarantee of selection for service in the National Police of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3–2, Vol. 4, 132–136 [in Ukrainian].
6. Demin, A.A. (2001). *Ocherki istorii organov vnutrennikh del Rossiiskogo gosudarstva [Essays on the history of the internal affairs bodies of the Russian state]*. Ekaterinburg : Publishing House of the Ural Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Russia [in Russian].
7. Ivin, A.A. (2005). *Osnovy sotsialnoi filosofii: ucheb. posobie dlia vuzov [Fundamentals of social philosophy: textbook for universities]* Moscow : Vysshaya shkola [in Russian].
8. Kotenev, I.O. (2014). Kontseptualnye osnovy razvitiia vedomstvennogo professionalnogo psikhologicheskogo otbora [Conceptual bases of development of departmental professional psychological selection]. *Psikhopedagogika v pravookhranitelnykh organakh – Psychopedagogy in law enforcement*, 1 (56), 117–121. [in Russian].
9. Kulchytskyi, V.S. & Tyshchuk, B.I. (2001). *Istoriia derzhavy i prava Ukrainy: navch. posib. [History of the state and law of Ukraine: tutorial]* Kyiv : Atika [in Ukrainian].
10. Polozhenie o raboche-krestianskoi militsii: postanovlenie SNK SSSR ot 25 maia 1931 № 390 [Regulations on the workers 'and peasants' militia] (1931). *SZ SSSR – SZ SSSR*, 33, art. 247 [in Russian].
11. Soloveva, E.A. (2014). Metodicheskie aspekty monitoringa sotsialno-ekonomicheskikh faktorov razvitiia uslug meditsinskikh osmotrov v sfere zdravookhraneniia [Methodological aspects of monitoring socio-economic factors in the development of medical examination services in the field of health care]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kislovodsk: Kislovodsk Institute of Economics and Law [in Russian].
12. Tatarov, O.Iu. & Cherniavskiy, S.S. (2013). Dosvid Hruzii shchodo realizatsii novoho kryminalnogo protsesualnogo zakonodavstva v diialnosti orhaniv vnutrishnikh sprav [Georgia's experience in implementing new criminal procedure legislation in the activities of law enforcement agencies]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 2, 390–400. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.7>

SPECYFIKA DOCHODZENIA POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW WYKROCZEŃ KARNYCH POPEŁNIANYCH W INSTYTUCJACH BANKOWYCH

Tetiana Bilko

student

Uniwersytetu Państwowej Służby Fiskalnej Ukrainy (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-5856-9680

e-mail: TatianaBylko@ukr.net

Adnotacja. Znaczenie tego artykułu polega na tym, że aby zorganizować skuteczne funkcjonowanie systemu bankowego jako całości i działanie jego poszczególnych elementów, konieczne jest ich ubezpieczenie od różnych nielegalnych naruszeń, w tym oszustw finansowych, zwykle przeprowadzanych w różnych transakcjach bankowych. Przestępstwa w bankowości i ich skutki mają znaczący wpływ na stan dobrobytu gospodarczego jednostki, społeczeństwa i państwa. W artykule omówiono specyfikę dochodzenia w sprawie niektórych rodzajów przestępstw popełnianych w instytucjach bankowych. Udowodniono, że znaczna liczba nadużyć w sektorze bankowym jest popełniana podczas operacji rozliczeniowych i kredytowych. Najczęstszym przestępstwem w tej dziedzinie jest oszustwo. Koncentracja pieniędzy zarówno w formie gotówkowej, jak i bezgotówkowej, różnorodność usług i instrumentów finansowych o różnym poziomie bezpieczeństwa i płynności, pole klienta, rozszerza się-wszystko to sprawia, że struktury bankowe są atrakcyjnym obiektem dla przestępczych włamań i stosowania nieuczciwych systemów.

Słowa kluczowe: sektor bankowy, przestępstwa, doświadczenie zagraniczne, dochodzenie, ujawnienie, śledczy.